

The Project Gutenberg eBook of Savon jääkäri: Kolmi-näytöksinen näytelmä, by Theodolinda Hahnsson

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Savon jääkäri: Kolmi-näytöksinen näytelmä

Author: Theodolinda Hahnsson

Release date: November 8, 2014 [EBook #47313]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SAVON JÄÄKÄRI: KOLMI-NÄYTÖKSINEN NÄYTELMÄ ***

Produced by Jari Koivisto and Tapio Riikonen

SAVON JÄÄKÄRI

Kolmi-näytöksinen näytelmä

Kirj.

THEODOLINDA HANHNSSON

Helsingissä, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1877.

JÄSENET:

Paroni Tähtinen, kartanon omistaja. *Anna*, hänen tyttärensä. *Maiju*, Paroni Tähtisen palvelus-tyttö. *Pastori Kivinen*. *Kaarlo*, hänen veljensä, Savon jääkäri. *Kalastaja-Ukko*. *Sanni*, hänen tyttärensä.

Tapaus: Savossa 1808.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Paroni Tähtisen sali. Huone-kalut uhkeat. Eräällä pöydällä piippuja ja tupakkaa. Anna istuu sohvassa, pieni kirja helmassa, ja Paroni kulkee laattialla.

Ensimmäinen kohta.

Paroni. Anna.

PARONI. Tuo kirkkoherran apulainen käy täällä aina harvemmin, häntä ei näe enään muualla kuin kirkossa, eikä hänen veljensä Kaarlokaan ole täällä ollut moneen päivään.

ANNA (iloisesti). Ah! isäni kaipaa häntä, eikä tuo ihmettä olekkaan, sillä Kaarlon seura on kaikille hupainen; hän on jalo-tunteinen mies — ja —

PARONI. Soh, soh, piisaa jo — kyllä siinä jo oli kyllin nuorukaisen kiitokseksi. Tuo yliopistolainen on tavallansa kelpo mies ja kylläkin sopiva opettamaan pappilan kasvavia vesoja; osaa samati kuin veljensäkin käyttää itseänsä sivistyneitten lailla, jonka vuoksi olenkin halusta nähnyt heitä seurassamme, olletikkin koska tiedän, että tyttäreni muistaa olevansa vapaa-sukuisen neidon, muistaa, mikä eroitus on *hänen* ja halpa-saatyisen nuorukaisen välillä.

ANNA. Hm — kun pastorin kanssa juttelen, muistuu mieleeni ne hyvät opetukset ja neuvot, jotka olen häneltä saanut, ja minä tahtoisin häntä kuunnella päivät pitkät, vaan kun Kaarlon kanssa juttelen kukkasista, linnuista, tähti-taivaasta ja kaikesta, mitä maailmassa on suloisinta, silloin tunnen, että olemme varsin yhtäläiset, sekä ett'ei kenenkään seurassa päiväni niin hupaisesti kulu kuin hänen.

PARONI (erikseen). Tavattoman lämpimät sanat — hm, rakkauden enteitä — mutia jos hänellä on minun luontoni, voi hän tuosta rakkaudesta luopua, kuu hän sen tarpeelliseksi havaitsee — (Annalle), Annaseni, minä luulin saattavani sinua kaikesta vaarasta parahiten säilyttää täällä sydänmaassa näinä sotaisina aikoina, mutta pelkään, että olenkin vienyt sinua vaaraan. (Katselee tarkasti Annaan).

ANNA. Mikäpä tuo vaara olisi?

PARONI. Hm, — jasoo, sinä tahtoisit sen kuulla — noh niin — paras onkin — minä pelkään, että olet rakastunut — Kaarloon —

ANNA (vakaasti). Niin olenkin, isäni, ja Kaarlo rakastaa myöskin minua, ja Pastori, joka isällisellä hellyydellä huolta on pitänyt veljestään, on kovin iloinen siitä, että saa minun sisareksensa.

PARONI. Anna, Anna! näin pitkälle en luullut asiain joutuneen — minä olen ollut sokea — Oi sydän-käpyseni! minä en olisi suonut sinun joutuvan semmoiseen taisteluun, johonka nyt olet tuleva, sillä tiedä, että ainokaista tytärtäni en minä anna kenellekkään muulle, paitsi sille, jonka nimeä polvesta polveen on kunnioituksella mainittu. Vapaa-sukuisen kauniisti kajahtava nimi pitää oleman hänellä, joka tyttäreni omaksensa saa.

ANNA. Kunnioituksella mainittu nimi, puhdas maine — siihen minäkin panen arvoa — ja sehän on Kaarlollakin — vaan tuo nimen kaunis kaiku — oi isäni, mikä on se — lasten koru — usva-kuva, joka tyhjään rauke! mutta sydämmen ylevyys — siinä se, joka kaikki voittaa.

PARONI. Sydämmen ylevyys kaikki voittaa, toden sanoit — ja sillä, jolle tyttäreni annan, pitää olla maine nimi — josta heti tietää, että sen omistajalla on nuot omaisuudet. Lapseni! ei ole yksikään Tähtinen säästännyt itseänsä, kun taistelutanterelle häntä on kutsuttu, enkä myöskään luule, että neiti Tähtinen epäilee, mitä hänen tulee tehdä, kun isänsä häntä vaatii taistelemaan oman itsensä kanssa; vaatii, ett'ei hän enään mene tuon rakastettunsa näkyviin.

ANNA (rukoillen). Oi isäni —

PARONI. Siinä jätän sinun tätä asiaa miettimään ja toivon, että tyttäreni on isällensä kuuliainen, kuten ainakin. (Antaa Annalle kätensä suudeltavaksi). Hyvästi tyttöseni! (Menee kamariinsa).

Toinen kohta.

Anna, sitten Maiju.

ANNA (yksin). Oi toki! Koska, koska on tuo sääty-eroitus tasoitettu — suku-ylpeys poistuva? Ah! siksi on monta sydäntä särkynyt — ja kuinka käynee minun — — — Ennen lapsena ollessani, kun isäni

jolloinkin rankaisi minua jostakin itsevaltaisuudestani, koetteli hän tottelevaisuuttani sillä, että käski minua suutelemaan kättänsä, kun se minua oli rangaissut. — Ah! — silloin oli tuo helppo tehtävä, vaan nyt — oi kuinka katkeraa! (Maiju tulee sisälle).

MAIJU. Tässä, Anna neiti, on teidän tryykyttäjä vaatteitanne, eivätkö ole sileitä ja kiiltäviä?

ANNA (ajatuksissaan). Ovat.

MAIJU. Ettehän, neiti kulta, niitä katsokkaan. Minä panin tärkein sekaan oikein ranskan saippuaa ja valkoista vahaa, ja siitähän kiilto tuli — mutta, armollinen neito, ettehän te yhtään kuulekkaan minua — ah! kyllä minä syyn tiedän — tiedän, miksi ette kuule — jos vain uskaltaisin sanoa —

ANNA. Oh, mitä nyt sitten, Maiju rukka, olet tietävinäsi? puhu, puhu vain, lapsi.

MAIJU. Neiti hyvä, te ajattelette sulhasia — Pappilan Penttu sanoi minulle, että heidän nuori maisteri on neiti Annan sulhanen — "mutta älä siitä vain mitään virkkaa," sanoi Penttu — enkä olekkaan mitään puhunut, ennen kuin nyt vasta tässä. Penttu sanoi: "Maisteri", mutta minä vastasin heti: et sinä oikein tiedä, Pastori se on.

ANNA (naurahtaen). Noh miksi luulet Pastorin sulhasekseni?

MAIJU. Pastorihan nyt muuttaa kappalaisen-tilallensa syntymä-tienoilleen tuonne Oulun lähelle ja tarvitsee siis emäntää.

ANNA. Mutta entä jos minä pitäisin enemmän hänen veljestään? —

MAIJU. Ei, armollinen neito, kyllä sen verran ymmärrän — Pastorihan saarnaakin — ja Pastori saa suuren talon, jossa on paljo lehmä, hevosia ja kaikkia.

ANNA. Jättäisitkö sinä Pentin, jos joku, jolla on karjaa, tahtoisi sinua omakseen? —

MAIJU (ajattelee). Hm — en suinkaan — me olemme köyhät molemmat, mutta toista on ylhäisten — ne tarvitsevat rikkautta. (Menee akkunan luo),

ANNA (itseksensä). Ah, Maiju on ehkä oikeassa — meikäläiset usein myyvät sydämensä nimeen, arvoon taikka rikkauteen — vaan niin ei Anna Tähtinen.

MAIJU. Voi armasten aika! nyt tulee sulhaset, täytyy rientää pois; ja Maisteri on ruvennut sotamieheksi, koska näkyy olevan Savon-jääkäriunivormussa.

ANNA. Mitäs sanot! (Katsahtaa ulos akkunasta ja sanoo erikseen). Ah, Kaarlone, kuinka jalo, ja minä voisin unohtaa hänen — en ikänä — mutta voi, nyt en saa häntä nähdä. (Ääneensä). Maiju, riennä sanomaan Paronille, että tänne tulee vieraita, sano myöskin, että neiti Anna ei voi hyvin.

MAIJU. Kyllä, neiti hyvä! (Rientää Paronin kamariin oikealle puolen, ja Anna vasemmalle omaan kamariinsa).

Kolmas kohtaus.

Maiju, Pastori, Kaarlo, sitten Paroni.

(Maiju tulee Paronin kamarista, vieraat ulko-ovesta sisälle, Kaarlo puettuna Savon-jääkäriunivormuun).

MAIJU (kumartaa). Istukaatte, Paroni tulee kohta.

KAARLO. Onko neiti Anna kotosella ja kuinka hän voi?

MAIJU. Hyvin vain, hän meni vast'ikään kamariinsa ja käski minun sanoa, ett'ei hän voi hyvin.

PASTORI. Kuinka, hyvin sanoit sinä, ja toki käski hän sanoa, ett'ei hän voi hyvin.

MAIJU. Niin — kyllä hän tässä tervennä oli (Erikseen). Mitä nyt sanoa töpsähytin! kuinka tästä nyt selville tulen. (Ääneensä), Kaarlo Maisteri eli Väntriikki taikka Luuknantti kysyi niin paljon yht'aikaa, että menin varsin sekasin vastauksissani — vaan sopiihan sitä joskus olla kipeänä, vaikk'ei olekkaan, ja tervennä, vaikka sydäntä särkee.

(Kumartaa ja puikahtaa ulos ovesta).

KAARLO. Mikähän Annan lienee — täällä on jotakin tapahtunut — (Paroni tulee) mutta tuossahan

Paroni.

PARONI. Hyvää päivää! istukaatte. Hupaista, että tulitte, olenpa kauan kaivannut teitä. (Osoittaa pöydällä olevia piippuja). Olkaatte hyvät, tupakoitkaa vähäsen.

PASTORI (kumartaa ja ottaa piipun). Paroni hyvä, minulla on ollut erittäin paljo toimia, sillä, kuten tiedätte, olen saanut kotitienoillani kappalaisen-tilan, johonka minun nyt tulee muuttaa, ja veljeni tässä on, kuten näette, ruvennut isänmaan suojeliaksi.

PARONI (Kaarlon käteen tarttuen). Vai niin, minä en huomannut, että olitte univormussa. — Se on oikein — tuommoinen päätös ansaitsee kunnioitusta, sillä isänmaa tarvitsee suojelijoita; vielä itsekin riviin menisin, jollei ikäni olisi minua liika kankeaksi tehnyt sotakomentoja oppimaan. Mutta, nuori herrani, yhdestä asiasta tahdon kanssanne jutella kahden kesken, yhdestä asiasta — josta en teitä kunnioita —

KAARLO. Paroni hyvä, puhukaa — veljeltäni ei tarvitse mitään salata. (Erikseen). Paroni tietää jo kaikki. (Pastori katselee pöydällä olevia kirjoja).

PARONI. Hoh suoraan sanoen, nuori herrani, te olette koru-sanoja kuiskaellut tyttäreni korviin ja olette, kummallista kyllä, voittanut hänen sydämmensä, vaan teidän olisi pitänyt tietämän, että minä en ikänä tytärtäni teille anna; siis oli tuo väärin, että tulitte lapseni rauhaa rikkomaan ja minulle surua saattamaan.

KAARLO. Minä rakastan Annaa vilpittömästi! miksikä olisin sitä salannut? Sitä en ollenkaan ajatellut, että teillä, herra Paroni, olisi mitään minua vastaan, koska aina suosiollisesti olette minua kohdellut.

PARONI. Seuralaisenani olen teitä suosiellut, kuten ainakin kunniallista, sivistynyttä nuorukaista — vaan vävykseni — ah — mitä ajattelette — minä antaisin tyttäreni, neiti Tähtisen, nuorukaiselle, jonka toinen plakkari on tyhjä, toisessa ei mitään — jonka nimi on maineeton, soinnuton.

KAARLO. Minä, herra Paroni, en ole köyhä, sillä minulla on isänmaa, joka tarvitsee minua; nuoruuden innosta sykkii sydämeni, minulla on käsi, vahva tarttumaan miekkaan tämän kalliin maani puolustukseksi, ja Annaseni rakkaus on voimiani kahden-kertaisesti vahvistava. Enkö siis ole rikas! Myöskin lupaan, että joko voitän kunnia-kuoleman tappotanterella taikka palajan urhoollisena sotilaana.

PARONI. Suotava on, että saattaisitte todeksi näyttää, mitä nyt vakuutatte; mutta tyttäreni teidän täytyy unhoittaa.

PASTORI (menee Paronin luo). Herra Paroni, älkääte estäkö nuorten uskollista rakkautta, sillä ihminen ei ole onnen ohjaaja — Luoja kullekkin kohtalot jakaa.

PARONI. Minä olen vanha enkä siis enään, kuten nuoret kiihossaan, tee päätöksiä, joita tulevalla hetkellä kadun.

KAARLO. Aika rientää, meidän täytyy mennä, vaan paroni, te ette varmaankaan tahdo kieltää minua sanomasta jää-hyväisiä Annalle.

PARONI. Tarpeetointa, vallan tarpeetointa, ystäväni, tuo häiritsisi vain nuoren sotilaan urhoollista mieltä. (Antaa kättä veljeksille). Hyvästi, toivotan teille onnea molemmille — (Kaarlolle) kun takaisin palajatte, saamme nähdä, mitä silloin on tehtävänä. (Kilistää kelloa. Maiju tulee sisälle ja Paroni osoittaa pöydällä olevaa kynttilää.) Ota kynttilä ja valaise sillä herroille, että näkevät mennä eteishuoneen läpitse. Hyvästi! (Paroni menee kamariinsa ja Maiju tarttuu verkalleen kynttilään).

PASTORI. Oi vanhus, sinä suku-ylpeyden pimittämä, joka et huoli, vaikka oman lapsesi sydämen särkisit!

MAIJU (katselee oveen päin, josta Paroni meni), Jopa jo uskallan antaa. (Kurkottaa Kaarlolle paperikäärön). Tämän käski Anna neiti antaa teille hänen hyvästi-jätöksensä.

KAARLO. Ah! (aikoo aukaista käärön).

MAIJU (hätäisesti). Ei täällä, rientäkää. (Otaa kynttilän, ja kaikin rientävät pois.)

Esirippu lasketaan.

TOINEN NÄYTÖS.

Torppa Kallaveden rannalla. Kalastaja-ukko istuu tuvan edustalla verkkoa kutoen ja Sanni kehittää liinanöyhtää vanhasta repaleesta. Avoimesta tuvan ovesta näkyy sotilas-vaatteita ja miekkoja. Oikealla puolen pihaa on kukkapenkere.

Ensimmäinen kohtaaus.

Ukko, Sanni.

UKKO. Kuinka kauan sotaa kestänee? — hm, verkkoa kudon minäkin, vaan mitäpä sillä teen — pakenevathan kalatkin Kallavedestä pelvossaan, ja kentiesi laskenko ikänä verkkoa lahteen.

SANNI. Miksikä isäni nyt on noin alakuloinen? Eipä ole meillä hätää niin kauan, kuin Savon jääkärit ovat täällä.

UKKO. Onko kumma, että olen alakuloinen, onhan tappo-tanterelle jäänyt sinun kaksi kukoistavaa veljeäsi, (osoittaa seinässä riippuvia sotilaan-vaatteita) tuossahan vaatteet, jotka aina muistuttavat heistä. Siitä päivästä, jona tuon sanoman sain, olen ollut kuin kuivunut koivu, kuin karsittu kuusi —

SANNI. Oi isä, ole iloinen siitä, että olet niin kalliin uhrin saanut antaa isänmaallesi!

UKKO. Niin, niin, kyllä, kyllä, saankin olla tyytyväinen, kun tätä asiaa oikein ajattelen, sillä monen on täytynyt kuolla kaukana kotimaastaan, vaan nämät saivat nukkua oman äitinsä helmaan — mutta — (nousee istualta ja koputtaa rintaansa), mutta tuo itsekäs sydän, sekin vaatii osansa.

SANNI (itseksseen). Niin, niin — sekin vaatii osansa.

UKKO (istuu). Siitä olen myöskin pahoillani, että otin sinun pois pappilasta, jossa sinua kasvattina pidettiin. Täällähän olet ainaisena sairaan-hoitajana, eikä ole sinulla mitään senlaista iloa kuin muilla nuorilla.

SANNI. Olenko koskaan ollut tyytymätöin? Ah olenhan minä kovin onnellinen isäni luona.

UKKO. Kummallinen tyttö, koko kesän olet sairaita auttanut ja viisi viikkoa hoitanut luutnantti Kaarlo, ikään kuin äiti lastaan, vaan aina olet toki tyytyväinen kuin visertelevä lintu.

SANNI (menee kukkapenkereen luo). Hoidanhan kukkasiakin ja iloitsen, kun kasvavat; tottahan sitten ilo-mielin huolellisesti tahdoin hoitaa luutnantti Kaarlo, häntä, jota kaikki jääkäritkin rakastavat ja sanovat urhoollisimmaksi luutnantiksensa, ja oikea sotilas hän onkin; sotaan hehkuu hänen mielensä. Silloin, kuin hän täällä sairaana makasi, sanoi hän useasti; "Oi Sanni, jos tietäisit, kuinka hartaasti minä toivon terveeksi pääseväni, jotta minun ei tarvitsisi jälkeen jäädä, kun kenraali Sandels Toivalasta lähtee". Mutta missä nyt luutnantti vii pynee — kosk'ei hän ole täällä ollut moneen päivään. Kuka tietää, mitä huomenna tapahtuu — ja mitä tänään — Kas! kuinka paljon lehtiä on maahan karissut — täytyy mennä niitä haravoimaan Muurikille talven varaksi; lähden haravaa hakemaan. (Menee).

Toinen kohtaaus.

Ukko, Sanni, sitten Kaarlo.

UKKO. Hm — hänen silmissänsä palaa outo tuli — poskensa hehkuvat, minä pelkään, että hänkin joutuu kuumeeseen.

SANNI (tulee harava kädessä). Isä, menkäätte jo tupaan, ilta tulee, syys-ilma käy jo nihkeäksi eikä se vanhukselle hyvää tee.

UKKO. Toden sanoit, lapseni, mutta tehneekö se sinullekkaan hyvää; sinun poskillasi on outo hohde.

SANNI. Kun sydän onnesta sykkii, silloin ruusutkin poskilla hehkuu. (Erikseen) Onneni — ah! (paina kätensä rinnallensa) tämä levottomasti sykkivä sydän — onko se onnellinen? (Ravistaa päätään. Kaarlo tulee). Kas! Luutnantti.

KAARLO. Nyt on kiirut käsissä, tänä iltana vielä marsitaan Iisalmelle päin, joutukaa, vanhus hyvä, tekin meitä auttamaan, kuormat ovat kiiruusti tehtävät. Kohta meillä olisi pilkko pimeää, mutta onneksi nyt tulee kuuvalo.

UKKO (osoittaa taivasta kohti). Niin tulee, tuossahan on kuu jo nousemassa. (Antaa Sannille verkon). Tuossa, Sanni, vie tämä tupaan ja anna luutnantille, mitä kapineita vielä on meillä, minä riennän edellä, (luutnantille) Kyllähän te minun saavutatte nuorilla jaloillanne.

KAARLO. Kyllä.

(Ukko menee ja Sanni vie verkon tupaan).

Kolmas kohtaous.

Kaarlo. Sanni.

(Kaarlo kulkee edestakaisin näyttämöllä ja Sanni palajaa varsin kalpeana, tuoden takin sekä vähäisen kirjan Kaarlolle).

KAARLO. Ah tuo kallis rukouskirjani, jonka veljeltäni sain! (Pistää sen taskuunsa). Mutta aika rientää, nyt, Sanniseni, vastaa minulle, saatanko luottaa siihen, että olet minulle uskollinen ystävä.

SANNI. Luutnantti Kaarlo, mitä kysytte! kuka pakoitti minua teitä hoitamaan viikkokaudet sairaana ollessanne, teinhän sen ystäväydestä vain.

KAARLO. No niin, minä luotan sinuun ja pyydän sinua säilyttämään aarretta, joka on minulle niin kallis, ett'en tahdo sitä enään sota-tanterelle viedä, sillä jos kaatuaisin, niin ken tietää minne se silloin joutuisi; se on aina levännyt rinnallani, vaan nyt — en tiedä mikä pelko on minun valloittanut. — (Ottaa kaulastaan hienon mustan nauhan, jossa rippuu sievä kultainen kotelo, painaa sitä rintaansa vastaan). Ah kallis, kallis lahja mun Annaseltani, jää hyvästi! (Antaa kotelon Sannille, joka haja-mielisenä ottaa sen vastaan). Tallenna tämä, varjele sitä kuten silmä-terääsi, kunnes sodasta takaisin palajan, vaan jos kuolen, vie kotelo pitäjääsen Leppäniemen kartanoon nuorelle Anna Tähtiselle, sano hänelle tervehdykseni, sekä että minä, hänen kuvansa sydämmeeni kätkeytynä, lähdin sota-tanterelle uroon nimeä voittamaan.

SANNI (kolkosti). Minä tallennan sen.

KAARLO. Kiitoksia! (Antaa kättä Sannille). Ah, sinun kätesi on aivan kylmä, sinun on ehkä vilu.

SANNI (katkerasti). Entäpä! Ken siitä huolisi — Kosk' olen köyhä tyttö vain. (Rummun ääni kuuluu).

KAARLO (hätkähtäen). Rummun ääni kuuluu, sota-väki kutsutaan kokoon. Kiitoksia, Sanni, uskollinen ystäväni, jää hyvästi! (Rientää pois).

Neljäs kohtaous.

Sanni (yksin).

SANNI. Haa! — kylmät ovat käteni (nostaa kätensä poskillensa) ja kylmät ovat poskeni — (painaa kätensä sydämmellensä) vaan täällä — täällä tuli polttava — hah — halpa-säätyinen tyttö! houkkahan olit, joka rakastuit sota-uroosen — (nauraa kolkosti) ha ha haa, kylmät kiitokset sait sinä vain, (näyttää koteloa) kun tämä tähtönen sai sijan hänen sydämmessänsä. Entä jos uskaltaisin kuun kalpeassa valossa katsella tuota kuvaa. (Menee valoisampaan paikkaan ja katsahtaa kotelossa olevaa kuvaa.) Haa, eikö minun rakkauteni ole yhtä voimallinen kuin sinunkin — ja minun pitäisi kuten silmä-terääni tallentaman tätä — (koputtaa jalkojaan maata vastaan) tätä, jota tahtoisin jaloillani muruiksi musertaa, (lähenee Kallaveden rantaa) en — minä viskaan sen tuonne — mutta en — en, en, se on levännyt *hänen* rinnallansa; totta on tuo neito suloinen, loistava kuin tähtinen tuolla taivahalla, koska luutnantti Kaarlo häntä rakastaa — entä jos vielä paremmin häntä katselisin — (katselee koteloa). Ah! tosiaan olet suloinen — sinä olet kulta-kutrinen ja elät auringon loistossa, vaan minä musta-hapsinen olen synkkä-kohtaloinen — mutta kaunis on syksyinenkin ilta, (osoittaa kuuta) kun taivaan valo sitä valaisee, (laskee kätensä ristiin.)

Ah valo tule avuksi,
Ett' voitän itseni.

Jaa, jaa, minä voitän itseni. (Astuu kivelle ja laulaa). [Kansanlaulu].

Istun rannan kivelle ja kuiskaan ikäväni;
Totta on hän verrempi, mi vei mun ystäväni.
Istun rannan kivelle ja annan surun luistaa,
Enkä enään milloinkaan ma häntä tahdo muistaa.

(Rummun ääni kuuluu ja Savon jääkärien marssia soitetaan). Ah! nyt he lähtevät. (Kuuntelee. Soitto kuuluu aina etäämmältä. Ojentaa kätensä sinne päin, mistä soitto kuuluu.) Onni, onni — sinua — teitä — seuratkoon — (Soitto taukoo.) tule, tuulonen, ja jäähdytä tämä polttava rintani! oi jos voisin unohtaa — mutta —

En voi sua unhoittaa pojjes,
Vaikk'en ikänä sua saa;
Sä sydämmessäni olet
Ikuisessa muistossa.
Jos arvossa mä oisin
Ja rikkahitten rinnalla,
Niin totta varmaan voisi
Viel' onnenikin kukoistaa.
En voi sua unhoittaa pojjes, j.n.e.

Niin, en voi enkä tahdo häntä unhoittaa. (Katselee taas kotelossa olevaa kuvaa). Oi kuva taivahinen! minä tahdon olla sinulle ja Kaarlollesi uskollinen ystävä — minä koetan häntä vaaroista varjella — niin nyt tiedän, mitä te'en —

Viides kohtaus.

Ukko. Sanni.

UKKO (tulee näyttämölle). Hohho! olenpa kovin väsynyt — Kah tuossa harava vielä. (Nostaa haravan puuta vastaan).

SANNI. No jopa isäni vihdoin kotia pääsi. Menkää, isä kulta, nyt ma'ata, olette varmaankin hyvin väsynyt.

UKKO. Kyllä olenkin — mutta, Sannaseni, oletko kipeä, poskesi ovat kovin kalpeat?

SANNI. Ilta-tuuli net jähdytti.

UKKO. Sinä olet aivan oudonnäköinen — mikä sinua vaivaa?

SANNI. Ei mikään, istuin ehkä liika kauvan täällä kuuvalossa. Mutta, isä rakas, siunaa minua, ennen kuin ma'ata menet. Minä vielä vähän aikaa viivyn kuun valoa katselemassa.

UKKO (erikseen). Hän on tyyne ja lempeä — vaan toki näyttää levottomalta, (Ääneensä). Tule tänne, tyttöseni. (Laskee kätensä Sannin pään päälle). Rauha olkoon kanssasi.

SANNI (kumartaa). Kiitoksia, isäni!

(Ukko menee tupaan).

Kuudes kohtaus.

Sanni (yksin).

SANNI (menee kukkapenkereen luo). Minun kukkaseni pienet, kun takaisin palajan, olette jo kaikki kuihtuneet. (Kurkistaa tupaan.) Hän nukkuu jo, nyt menen vaatteet ottamaan. (Menee tupaan ja tulee heti takaisin sotilaan vaatteet kainalossa). Nyt olen valmis, kun tuolla metsässä vain olen nämät päälleni pukeut. (Laskee polvillensa tuvan oven eteen.) Suo anteeksi, muu isäni, että vanhoilla päivilläsi sinut yksin jätän — mutta — kuten sanoit, (painaa kätensä rintaansa) tämä itsekäs sydän, sekin vaatii osansa. Luoja sinua, isäni, varjelkoon! (Kiiruhtaa pois).

(Esirippu lasketaan).

KOLMAS NÄYTÖS.

Huoneet samat kuin ensimmäisessä näytöksessä. Peräseinässä suuri akkuna, ja pesässä palaa valkea. Anna istuu pöydän ääressä kirjoittaen.

Ensimmäinen kohta.

Paroni. Anna.

PARONI (kulkee edestakaisin laattialla). Mitä siellä paperille piirtelet, Annaseni?

ANNA. Mä tähän nimen kirjoitin.

PARONI. Nimen — minkä nimen?

ANNA. Sen, mikä mull' on kallihin.

PARONI (katselee paperia). Hm Kaarlo — kumma tyttö, aina vain vieläkin häntä muistat, ikään kuin ei muita ihmisiä olisi maailmassakaan. Estä ajatuksiasi lentelemästä semmoisiin esineisiin, joista häntä muistat.

ANNA.

Kun tähtilöitä katselen,
Silloin häntä muistelen.

PARONI. Älä katsele tähtösiä.

ANNA.

Kun istuskelen yksinäni,
Hän on aina mielessäni.

PARONI. Älä hae yksinäisyyttä, alakuloiselle mielelle ei se ole terveellistä. Seurustele muitten kanssa.

ANNA.

Seurassa on pahempi,
Siellä kätken sydämmeeni
Kuvan kalliin Kaarloni.

PARONI (erikseen). Hm — hän on aina vain vieläkin luja rakkaudessaan, Noh, kentietää kuinka asiat vielä kääntyvät — olinkohan toki liika kova lapselleni? (Annalle). Vaan isääsi — etkö häntä enään milloinkaan muista? (Menee kamariin).

Toinen kohta.

Anua, Maiju, sitten PARONI.

MAIJU (tulee sisälle tuoden pöydälle kahvi-asettimet). Saanko kaataa kahvia Anna neitille?

ANNA. Kaada pisara. (Itsekseen). Isäni oli vähän harmissaan — minun on syyntä, voi, mutta minä en saata ilolintuna oleskella. (Ääneensä) Kuules, Maiju, taidatko selittää, mitä unet merkitsevät?

MAIJU. Muutamia kyllä taidan. Kun näkee susia, silloin saa sulhasia.
Kun Penttu tuli sulhasekseni, puri minua susi unissani.

ANNA. Mutta minä näin unissani Kaarlo luutnantin, hänen vaatteissaan oli ylt'ympäri veri-punaisia ruusuja, ja hän sanoi minulle: "Ah Anna! näin olen ruusuihin käärittynä, näin hyvä on minun olla; veljeäni vain odotan leposiaani siunaamaan", samassa hän katosi, vaan siinä, jossa hän oli seisonut, kasvoi kaunis ruusu-puu punaisia kukkia täynnä.

MAIJU. Olipa tuo kumma uni, en tuommoista ole kuullutkaan. Mutta missähän Paroni, kun ei tule aamukahviansa juomaan.

PARONI (tulee taas saliin ja hieroo käsiään). Oikein kylmä tänään, eipä kahvi-pisara pahaa te'e.

MAIJU (menee valkeaa kohentamaan). Kyllä tänään vieraita tulee, Mirri pesee silmiänsä tavan takaa.

PARONI. Noh, Annaseni, kaadappas nyt kahvia kupillinen, ei minua haluta odottaa, kunnes tuo Mirrin aavistama vieras tulee.

ANNA (kaataa kahvia kuppiin). Tässä, ottakaatte, isä hyvä.

MAIJU. Saisin vain pellin kiinni, että tulisi lämmin siksi, kuin vieras tulee.

PARONI. Ainako Maiju vain vieraita odottaa (nauraa) hah, hah, hah.

MAIJU. Totta kai, kaukaisia tuleekin, paukka lenteli aina kyökin keski-laattialle. (Kopina kuuluu). Kas! jopa joku tulee. (Lähtee ovea aukaisemaan). Hyvänen aika, Pastori! (Pastori Kivinen tulee sisälle ja Maiju menee).

Kolmas kohta.

Paroni, Pastori, Anna, sitten Maiju.

PARONI. Ah! Mistä nyt tulette? Hyvää päivää. (He kättelevät). Mikä teidät nyt meille näin äkki-
arvaamatta on saattanut kaukaisilta Pohjan periltä?

PASTORI. Turusta tulen, tärkeät asiat vaativat minua sinne, (ottaa päällystakin yltänsä) ja tärkeät
asiat minua myöskin vaativat tätä tietä kotia palajamaan. (Huokaa).

ANNA (lähenee Pastoria ja huomaa, että musta suruharso on käärittynä hänen takkinsa oikean-
puolisen hian ympärille). Ah pastori, mitä merkitsee tuo musta suru-harso? (Äänettömyys). Te ette
vastaa — sanokaa — oi sanokaa! (istuu tuolille, valittaen) hän on kuollut! (painaa päänsä käsiinsä).

PASTORI (hämmästyen). Te ette sitä tietäneet? vaan te arvasitte oikein; hän on kuollut urhoollisen
sotilaan kuoleman.

PARONI. Hm — hän oli hyvä miehen alku — (yskähtää).

ANNA. Voi, Pastori, kertokaa minulle tarkemmin hänen kuolemastaan — Oi
Kaarlo, Kaarlo!

PASTORI. Itsekin haluaisin tarkempia tietoja, sillä juuri Oulusta lähteissäni sain kuulla tuon suru-
sanoman, että hän Iisalmella oli Virran sillan luona kaatunut tappelussa. (Huokaa). Tämän suruni
katkeruutta lisää vielä sekin seikka, ett'en tiedä, onko hänen hautansa siunattu. Tuo ajatus minua
vaivaa alinomaan —

ANNA (erikseen). Ah! nyt muistan uneni.

PARONI. Kyllä kuolleet rauhassa lepäävät.

PASTORI. Suotavaa olisi, mutta kuulkaatte: kolme yötä peräkkänaa tuli veljeni unissain luokseni,
sanoen: "Veli, tule siunaamaan hautani, että saan rauhan," sitten viipotti hän kolme kertaa sormellaan
minulle ja katosi, sormessa oli hänellä sormus, joka meidän su'ussamme on säilynyt polvesta polveen.

ANNA. Sen sormuksen minä kyllä muistan.

PARONI. Ettekö mitään tietoja veljeltänne saanut hänen ollessansa
Toivalassa.

PASTORI. Minä sain Kaarloilta kirjeen, ennen kuin hän Toivalasta läksi, Hän oli ollut sairaana, vaan oli
jo silloin terveenä ja mielensä hehkui sotahan.

ANNA. Voi Kaarlo raukka — kipeänä — ja luultavasti ilman mitään hoitoa.

PASTORI. Hän kirjoitti, että eräs kalastajan tyttö oli häntä hellästi hoitanut.

ANNA (erikseen), Ah! *hän* mökin tyttö, — *hän* on paljon onnellisempi kuin *Anna Tähtinen*. (Maiju
tulee sisälle).

MAIJU. Kyytimies kysyy, joko Pastori pian lähtee.

PASTORI (nousee istualtaan). Sano kyytimiehelle, että kohta tulen.
(Maiju menee).

PARONI. Ei suinkaan Pastorilla noin kiirutta ole?

PASTORI. On tottakin, sillä pitkäpä on matkani. Hyvästi! (He kättelevät.)

ANNA (Pastorille). Oi opettajani, jos löydätte Kaarlon haudan, niin palatkaatte tänne, jotta minäkin
tietäisin hänen lepäävän rauhassa.

PASTORI. Noh, teidän tähtenne, neiti Anna, minä tulen, (Menee).

Esirippu lasketaan.

Väliverho. [Tarun mukaan].

Tappelu-paikka Virran sillan luona. Näkymöllä seisoo Savon jääkärin haamu. Pastori tulee alakuloisena tietä pitkin, haamua huomaamatta.

Neljäs kohtaus.

PASTORI (seisahtuu ja panee kätensä ristiin). Voi, joska löytäisin hänen hautansa, vaan eipä kukaan kuulu siitä tietävän — turhaan, turhaan sitä etsin. Täällä on hän verensä vuodattanut. Kallis veljeni! ihanan kuoleman tosiaan saavutit, mutta oi, jospa saisin hautasi siunata! tuo on mielessäni yöt päivät. (Vienosti kuuluu Savon jääkärien marssi. Pastori kuuntelee). Mitä! — (Soitto taukoo). Mitä kuulin? olipa, ikään kuin olisin kuullut Savon jääkärien marssia soitettavan; (kulkee verkalleen eteenpäin) ei näy rumpuja missään. (Näkee haamun, hätkähtää ja menee muutaman askeleen taakse päin). Kah! kuka siellä? hyvää päivää, jääkäri! (lähenee, tuntee veljensä ja huudahtaa); Veljeni! (Haamu katoaa, vaan samassa paikassa näkyy vähäinen kumpu ja siinä sormi, jossa on kultainen sormus). Ah veljeni haamu vain! mutta tuossahan sormi, jossa on veljeni sormus, (lähestyy kumpua, vaan sormi katoaa) sekin satosi. Veljeni! nytpä tiedän, kussa lepää, nyt levon saamme molemmat. Luoja sinua siunatkoon — Lepää rauhassa!

Esirippu lasketaan.

Muutos.

Näytelmä-paikka sama kuin näytöksen alussa, Anna mustiin vaatteisiin puettuna istuu sohvassa, nojaten päätään kättänsä vasten.

Viides kohtaus.

Anna. Maiju.

MAIJU (pyhkielee tomua huonekaluista, vaan vilkaisee tavan takaa Annaan.) Neiti Anna — (erikseen) eipä hän taas kuulekkaan, (koroittaa äänensä) neiti Anna!

ANNA. Oh oletko täällä, Maiju, mitä on kello?

MAIJU. Vasta puoli seitsemän ja Anna neiti on jo liikkeellä.

ANNA. En saanut uuta enään.

MAIJU. Minä olisin niin iloinen, niin että, mutta — mutta nyt olen niin surullinen, niin että (itkee).

ANNA. No miksi?

MAIJU. No siksi, kun Anna neitikin aina vain on surullinen — ja kukapa minulle ja Pentulle nyt häät laittaa —

ANNA (hymyillen). Ole huoleti, kyllä sinulle häät pidetään ja kyllä sinua morsiameksi hankin. (Koputus kuuluu).

MAIJU. Kah, kuka kyökin ovea koputtaa? (Juoksee pois.)

Kuudes kohtaus.

Paroni, Anna, sitten Maiju.

PARONI (tulee kamaristaan). Ah, sinä olet jo vaatteissa! Mikä täällä koputti?

ANNA. Kyökkiin vain joku tahtoi. (Maiju tulee sisälle).

MAIJU. Täällä on vieras tyttö, joka tahtoo tavata Anna neitiä. Minä kysyin, mitä asiaa hänellä on, mutta hän sanoi vain: "Oi laske minut pian neiti Annan luo, laske, niin kauan kuin vielä puhumaan kykenen."

ANNA. Oi saata häntä pian tänne!

MAIJU. Hän on kovin kipeä. (Menee),

PARONI. Ihmeellistä! — mitä asiaa tuolla työllä lienee?

ANNA. Niin mitäpä hän tahtonee? — (Erikseen). En tiedä, mikä aavistus minua valloittaa — entä jos Kaarlo vielä eläisi! (Sanni tulee ovesta).

Seitsemäs kohtaus.

Sanni, Anna, Paroni, sitten Pastori.

SANNI (kiiruhtaa Annan luo). Tehän olette neiti Anna! Minä tunnen nuot silmät kirkkahat.

ANNA. Mistä olet sinä, kaunis kalpea tyttö? — en muista nähneeni sinua ennen.

SANNI. Olen Sanni, kalastajan tyttö Kallaveden rannalta ja tuon luutnantti Kaarlon terveiset, vaan auttakaa — (horjuu) mä lepoa tarvitsen — voimani jo riutuvat —

PARONI (taluttaa Annan kanssa Sannia noja-tuolille istumaan.) Sanni, sinä hoidit luutnantti Kaarloa, kun hän Toivalassa sairaana makasi — eikö niin? (Sannin silmät vaipuvat kiinni ja Anna juoksee viiniä tuomaan lasillisen. Palajaa kohta.)

ANNA (laskee Sannin huulille lasin), Sanni, tämä uupuneet voimasi virkistyttää.

SANNI (avaa silmänsä ja juo, huivi liuskahtaa päästä ja hänen mustat kiharansa valuvat alas hartioille). Kiitoksia, Anna neiti — Oi onnea! nyt saatan taas puhua, saan tuoda teille luutnantti Kaarlon viimeisen tervehdysten. (Ottaa kaulastaan silkki-nauhan, jossa kotelo rippuu.) Tämä on levännyt luutnantti Kaarlon rinnalla —

ANNA. Ah! minun antamani kotelo, oi puhu, Sanni! kuinka tuli tämä sinulle? Missä Kaarlo? —

PARONI. Anna; sinun kuvasi luutnantti Kaarlolla! Kuinka uskalsit sen antaa — petitkö sinä isäsi? —

ANNA. En. Koska en saanut olla hänen morsiamenansa enkä edes jää-hyväisiäni hänelle sanoa, lähetin tämän kotelon muistoksi, siltä ystävältä, joka i'äti oli häntä muistava — Eikä tuo ollut mikään petos.

SANNI. Kun luutnantti Kaarlo Toivalasta läksi, käski hän minua varjelemaan kuten silmä-terääni tätä koteloa siksi, kuin hän takaisin palajaisi, "vaan jos kuolisin," sanoi hän, "vie se Leppäniemelle neiti Anna Tähtiselle ja sano hänelle, että, hänen kuvansa sydämmeeni kätkeytynä, lähdin sota-tanterelle uroon nimen voittamaan" — ja sen hän voittikin — kunnia-kuolemallaan.

ANNA. Voi! hän on siis kuollut! — (itkee).

PARONI. Älä itke, Annaseni!

ANNA. Ah isäni! anna kyyneleitteni runsahasti vieriä, nethän ovat muisto-kukkia vain minun Kaarlolleni — mutta, Saimi, jos jaksat, jatka puhettasi vielä —

SANNI. Luutnantti Kaarlon lähdettyä Toivalasta, pukeuduin veli vainajani vaatteisin ja seurasin Savon jääkärien jälkiä, kunnes Iisalmella Virran sillan luona kova tappelu alkoi. Minä luulin saattavani hengelläni varjella häntä, vaan sen olisi Luoja voinut tehdä minuttakin — mutta *Hän* oli toisin päättänyt — luoti sattui luutnantti Kaarloon — se sattui kovasti — hän kaatui, silloin kuiskasin hänelle nimenne — hän katsoi tarkasti minuun, sanoen: "Sanni!" sitten koroitti hän vielä kerran äänensä ja lausui:

Nyt Annaseni! suurin on rakkauteni,
Kun isänmaani edestä mä uhraan henkeni.

ANNA. Hän oli uskollinen — Ah!

PARONI. Kussa lepää hän nyt?

SANNI. En tiedä, sillä kun luutnantin silmät vaipuivat kiini, sattui luoti myöskin minuun — Kun heräsin tainnuksistani, oli tappelu tau'onnut, häntä hain, mutta turhaan, sillä kaatuneita oli yltä-ympärillä; sitten laahasin itseni Partalan kylään, sain siellä eräältä tytöltä vaatteet — nyt olen vähitellen tänne kulkenut, olen kärsinyt vilua, kipua, janoa —

ANNA (tarttuu Sannin käteen). Oi, Sanni, kuinka olet voinut kärsiä noin paljon muitten tähden? — Yksi tunne toki löytyy, joka on voimallinen — joka mahdolliseksi mahdollottoman tekee — se on rakkaus —

SANNI (aukaisee silmänsä). Niin, se on rakkaus. Oi, kuin olen väsynyt, vaan minä olen matkani päässä, olenpa työni tehnyt — lupaukseni täyttänyt — vienyt luutnantti Kaarlon viimeiset terveiset hänen morsiamellensa.

ANNA. Ah mailman nähden ei netti Tähtinen saanut olla hänen morsiamenansa, vaan sydämmessäni olen i'äti oleva hänen Annansa.

SANNI (istuu). Nyt ymmärrän — ah! ei ole komeat huoneetkaan aina onnen asuin-siana. Oi sukulypeys — oi sääty-eroitus, milloinka olet tasoittuva? Koska tunteet ihanat liikkuvat niin halpa- kuin korkea-säätyisenkin sydämmessä, miksikä siis ihmiset tahtovat toinen toisensa onnen särkeä!

ANNA. Niin miksi, — miksi?

PARONI. Älkäätte minua kovin tuomitko, sillä mikä vielä minun nuoruudessani oli kunniatyö, on teidän mielestänne arvotointa — vaan teidän jälkeenne tulee myöskin toinen polvi, aika menee eteenpäin ja ihmiset ajan muassa. Uudet polvet, uudet mielet, niin on mailman meno. — minäkin nyt tässä, elämäni ehtoolla, näen monta asiaa toisin kuin ennen. (Paronin puhuessa on Pastori kenenkään huomaamatta tullut sisälle.)

ANNA. Pois se, että minä isääni tuomitsisin! (Rientää syleilemään Paronia ja suutelee hänen kättään).

SANNI (nousee innoissaan). Niin, kerran, kerran kaikki muuttuu! silloin ei eroitusta enään ole, yksi ääni kaikuu yli koko Suomenmaan — joka korvessa, joka laaksossa. (Akkunasta näkyy nouseva aurinko.) Ah aurinkoinen nousee, se todistaa, että uusi aika koittaa — (Vaipuu tuolille).

PASTORI. Amen, tapahtukoon niin.

PARONI. Pastori!

ANNA. Pastori! ah! minä olen saanut terveisiä — tuossa on Sanni —

PASTORI. Minä tiedän — Maiju puhui jo tuolla ulkona. Ja minä tuon terveiset haudasta — hän lepää nyt rauhassa!

SANNI (puhuen itseksensä). Hän lepää nyt rauhassa ja kaikki muuttuu, kaikki — Kuulkaatte, jo hengettäret laulavat — (Hengetärten laulu kuuluu kulissien takaa): [Lauletaan samalla nuotilla kuin "Maamme"].

Ah! yksi ääni Suomessa
On kerran kaikuva
Niin korvessa kuin laaksossa,
Niin torpassa kuin hovissa,
Ja ihanana kukkana
On Suomi kukkiva.

(Laulun kuuluessa on Sannin pää vaipunut tuolin nojaa vasten.)

PASTORI. Vaiti! vaiti! hän nukkuu viimeistä untaan — hän on työnsä tehnyt ja päivänsä ovat päättyneet, mutta me älkäämme veltostuttako surulla voimiamme, vaan pyhittäkäämme näitten vainajain muistoa työllä, jalolla työllä, koettakaamme mekin puolestamme, että maamme kerran kukoistaisi ihanana kukkana!

(Esirippu lasketaan).

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SAVON JÄÄKÄRI: KOLMI-NÄYTÖKSINEN
NÄYTELMÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.